
Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2014:9

Vidgning av begreppet kyrkomusik

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2014:105 om en vidgning av begreppet kyrkomusik. Motionärerna föreslår att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett brett samtal kring vilket utrymme olika typer av musikaliska uttryck får i vår kyrka, med syftet att vidga begreppet kyrkomusik. Gudstjänstutskottet ser musikens viktiga roll i kyrkan, men menar att det som motionärerna efterlyser är någonting som redan pågår. Kyrkomusiken är inte statisk utan utvecklas ständigt. Det har alltid funnits utrymme för olika musikstilar inom kyrkan som har kunnat påverka varandra och som har gett en utveckling av musiken i kyrkan.

Gudstjänstutskottet föreslår kyrkomötet att avslå motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:105.

Motionens förslag

Motion 2014:105 av Kekke Paulsson m.fl., Vidgning av begreppet kyrkomusik

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett brett samtal kring vilket utrymme olika typer av musikaliska uttryck får i vår kyrka, med syftet att vidga begreppet kyrkomusik.

Bakgrund

Musiken i Svenska kyrkan är viktig och berör – som motionen påpekar – många. Det märks på det stora antal människor som går på musikgudstjänster och konserter i Svenska kyrkans församlingar eller som sjunger i kör. Det märks också på det antal – ofta lokala – mässliturgier som skrivs (se t.ex. *Kärlekens måltid. En studie av mässliturgier i Svenska kyrkan perioden 1986–2004*. Lena Petersson, Lunds universitet 2005).

I utredningen om Svenska kyrkans musikverksamhet *Kyrkan mitt i musiklivet* som blev klar 2003 konstateras inledningsvis om den kyrkliga musikens mångfald att ”Kristenhetens musik har steg för steg mejslats ut, och idag kan musiken i kyrkan – eller kyrkomusiken – visa upp många olika ansikten.” (s. 32). I *Förklaringar till förslag för Kyrkohandbok för Svenska kyrkan, del 1* från 2012 skriver man om gudstjänstens musik: ”Musiken är en betydelsefull del av gudstjänsten. Musiken förstärker gudstjänstens skeende, kan bära det kristna budskapet och möta människans tro och liv. Genom tonerna uttrycks trons många aspekter och människans gudstillsnål, som i gudstjänstens kristusrop, lovsång och bön” (s. 36). En sådan förståelse

av musikens roll i Svenska kyrkan har legat till grund för att omfattande arbeten gjorts under ett flertal år kring kyrkomusiken.

Kyrkomötet beslöt år 2001 att fortsätta det pågående arbetet med ny mässmusik. Uppdraget har utförts genom projektet Glad, Enkel och Folklig mässmusik som resulterade i *Gudstjänstsång* (Verbum 2011). *Gudstjänstsång* består av två delar. I den första ingår sex genomkomponerade mässor. I den andra har sångerna hämtats från olika håll och ställts samman till tre serier med vardera tre avdelningar. I inledningstexten kan man läsa:

Musiken i *Gudstjänstsång* är därför inspirerad såväl av svensk folklig musiktradition som av musikaliska traditioner från andra delar av världen. /.../ En annan ambition var att hitta språkliga uttryck som kan upplevas nutida och adekvata.

Kyrkomötets beslut 2001 ledde också till att kyrkostyrelsen tillsatte en utredning med uppgift att kartlägga och analysera kyrkans musikverksamhet och föreslå åtgärder för att stärka kyrkomusikens ställning. Utredningen presenteras i det ovan nämnda betänkandet *Kyrkan mitt i musiklivet. Utredning om kyrkomusikens ställning som en del av det offentliga musiklivet i Sverige* (Svenska kyrkans utredningar 2003:3). I utredningen konstateras att orgeln är oskiljaktigt sammanfogad med kyrkorummet och därmed med kyrkomusiken: ”Den intar i detta sammanhang en särställning” (s. 83). På uppdrag av Nämnden för kyrkolivets utveckling tillkom kyrkorumsdokumentet *Levande arv. Teologisk eftertanke och praktiska råd vid förändring och bevarande av kyrkobyggnader* (Verbum 2007). Även i detta dokument lyfts orgelns betydelse fram. Här framhålls vidare att musiken liksom kyrkorummet är en del av Svenska kyrkans identitet. I framställningen nämns den gregorianska sångtraditionen, Lutherpsalmer och koraler liksom körmusik och orgelmusik. ”Samtidigt” påpekar man ”vävs ständigt nya kulturyttringar in i den kyrkomusikaliska traditionen”. Som exempel på nyare uttryck nämns gospel, globalmusik och musik från populärkulturen (s. 62).

Kyrkomusiksymposiet som samlar en stor mängd kyrkomusiker och andra intresserade har 2014 temat Musiklivet i kyrkan – kyrkan i musiklivet och behandlar frågor kring kyrkomusikens roll i samhällets kulturliv och kulturdebatt och om hur musiklivet i kyrkan kan utvecklas för musikens, människors och kyrkans skull.

I *Förklaringar till förslag för Kyrkohandbok för Svenska kyrkan, del 1* listas åtta punkter som ligger till grund för det pågående arbetet. Tre av dem har stor bäring på föreliggande motion 2014:105.

1. I linje med principen om musik på folkspråket eftersträvas att nutida musikaliska genrer och uttryck kan komma till uttryck i gudstjänsten.
2. Den traditionella musiken behöver kompletteras med musik i andra genrer.
3. En eftersträvansvärd genrebredd innebär att kyrkohandboken kan inspirera till en bredare instrumentering i gudstjänsten.

Remissomgången om 2012 års kyrkohandboksförslag, som avslutades under våren 2014, ligger till grund för det nu pågående arbetet med att justera kyrkohandboksförslaget. Under 2015 kommer ett justerat förslag att sändas på remiss från kyrkostyrelsen till stiftens (domkapitlen) och ett urval församlingar. Ett slutförslag kommer till kyrkomötet 2016.

Gudstjänstutskottet har under senare år behandlat motioner med anknytning till musiken i kyrkan: G 2011:4, G 2012:1 och G 2013:6. I G 2011:4 skriver utskottet

med anledning av motion 2011:93 i vilken motionärerna vill initiera ett projekt i vilket användandet av den nuvarande psalmboken undersöks, att

G 2014:9

Målsättningen för en undersökning bör vara såväl att reflektera över framtiden och hur psalmboken kan och bör förändras som att spegla psalmerna som en del av kulturarvet.

En pilotstudie har genomförts om psalmanvändningen i Svenska kyrkan (KsSkr 2013:2, bilaga 2, s. 96). I betänkandet G 2012:1 behandlas motion 2012:4 om utökande av psalmer i psalmboken. Motionären föreslår att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram ett psalmförslag för utökande av antalet psalmer i *Den svenska psalmboken*. Gudstjänstutskottet påtalar vikten av ett kontinuerligt arbete med kyrkans psalmer, men pekar på att kyrkomötet 2011 biföll motion 2011:93 om att initiera ett projekt i vilken användandet av den nuvarande psalmboken undersöks. Med anledning av motion 2013:87 där kyrkohandbokens musikdel föreslås bli tvådelad konstaterar Gudstjänstutskottet inledningsvis i betänkandet G 2013:6 att kyrkohandboksarbetet kommit så långt att det nu inte är lämpligt att tillföra nya premisser för arbetet. Utskottet delar motionärens önskan om flexibilitet och ett brett urval av texter och musik i gudstjänsterna. Samtidigt konstaterar utskottet att dessa önskemål är tillgodosedda, dels genom att de är inbyggda i kyrkohandboksförslaget, dels genom den sedan tidigare gällande ordningen att församlingen kan anhålla om undantag hos domkapitlet. Detta bygger utskottet bland annat på 6 kap. 6 § i kyrkoordningen:

I huvudgudstjänsten får vid ett visst tillfälle eller under en viss tid användas någon annan gudstjänstordning eller musik än den som ingår i Den svenska kyrkohandboken och andra psalmer eller församlings-sånger än de som ingår i Den svenska psalmboken. Beslut om detta fattas av kyrkoherden efter samråd med församlingens präster och kyrkomusiker och efter medgivande av kyrkorådet eller församlingsrådet. Ett sådant beslut ska genast anmälas till domkapitlet. Om det finns särskilda skäl får domkapitlet ändra eller upphäva kyrkoherdens beslut.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:105.

Musiken i kyrkan har en central plats, menar såväl motionärerna som Gudstjänstutskottet. Utskottet påpekar dock att det som motionärerna efterlyser är någonting som redan pågår. Mycket av det som idag förstås som kyrkomusik var från början folkvisor eller annan typ av musik. Med tiden har denna musik upptagits av kyrkan för att nu vara en del av hennes musik. Denna utveckling är något ständigt pågående och påverkar därför vad som ses som kyrkomusik idag och vad som kommer att förstås som kyrkomusik i morgon. Det har alltid funnits utrymme för olika musikstilar inom kyrkan som har kunnat påverka varandra och som har gett en utveckling av musiken i kyrkan.

Självklart kan det musikaliska utbudet se olika ut i den lilla församlingen och i den stora. Främjandet av musiken ligger framför allt på stiftet som därför har en viktig uppgift att söka former för att underlätta för bredd och djup också i det lilla sammanhanget.

Utskottet vill också peka på att kyrkomötet förra året beslöt att bifalla motion 2013:89, punkt 1, att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur nationell nivå fortsättningsvis ska ta sitt ansvar för kyrkomusiken som en del av det kyrkliga kulturarvet. Kyrkomötet biföll även motion 2013:89, punkt 2, att uppdra till kyrkostyrelsen att etablera ett brett samråd kring kyrkomusikens framtida roll i samhällets kulturliv. En förstudie utifrån motionens intentioner planeras vara avslutad under hösten 2014.

Med hänvisning till ovan förda resonemang föreslår utskottet att motion 2014:105 ska avslås.

Uppsala den 25 september 2014

På Gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Niclas Blåder, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Nanna Tranströmer, Lennart Åström, Maria Johansson-Berg, Johan Åkesson, Ola Isacsson, Torvald Johansson, Berth Löndahl, Katarina Ramnerö Ödestad, Sven Milltoft, Kenneth Nordgren, Sonja Grunselius, Kristina Backe, Alve Svensson och Jan Segerstedt.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Anna-Karin Stråle Börjesson, Niklas Nilsson, Roger Olsson, Gun Alingsjö Bäck, Lisa Tegby, Per-Arne Waldenvik, Lena Jönsson, Bengt Inghammar och Elise Nilsson.

Biskoparna Esbjörn Hagberg och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.